

Polgár Ernő

ISTEN MADÁRKÁI

(Dráma két részben)

**/A dráma a MAGYAR MŰVÉSZETI AKADÉMIA 2000.
évi milleniumi alkotóművészeti pályázatán dícsérő
oklevelet kapott/**

Szereplők

Dr. Szentvári Emil, akadémikus, elítélt

Dr. Kopcsay Béla, mérnök, elítélt

Dr. Halmányi Egon, akadémikus, elítélt

Dr. Patatich Tihamér, tábornok, elítélt

Dr. Hollán Eszter, orvos, elítélt

Aczél György, elítélt

Szendey Ilona, elítélt (Kopcsay felesége)

Edit, a kislányuk

Nevelőintézeti gondozónő

Nevelőintézeti igazgatónő

„
Ormester

Főhadnagy

„
Ornagy

Dr. Francis Lindberg, oxfordi professzor

Sherilyn Ray, a Times fotóriportere

valamint ávósok, katonák, elítéltek.

Történik: Magyarországon az ötvenes években

I. rész

1. kép

Szorongást keltő, ködkürtre, basszus orgonasípra emlékeztető
zenei effektus szól. Őrmester hosszú folyosókon megy keresztül.
Börtönőrök vasajtókat nyitnak, zárnak. Lépéseik kopognak,
visszhangzanak.

Három elítélt és egy civil ruhás férfi állnak háttal a falnál
egy cellában. Szemük bekötve, kezükön bilincs, lábaik terpeszben.

A börtönudvaron ávósok masíroznak, vezényszavak hallatszanak.

Az őrmester jön a folyosón.

Újra az elítélteket látjuk.

Az udvaron az akasztófát javítják, éppen szögel valaki. Még
tart a menetelés.

Az őrmester motozza az elítélteket.

Őrmester

Na, tudóskáim, vége a magánynak!

Kezeket a falhoz!... Annyi már

itt a politikai, hogy lehetetlen

őket külön tartani. Aztán csak

fülelhetek, hogy mit fecserésznek,

szervezkednek!

(Kimegy, kattán a zár, kívülről kulcsra zárja az ajtót.)

Szentvári Mekkora félreértés! Irgalmas Isten!

Kopcsay Tapogatóznak a semmibe! Kihez van szerencsém?

Szentvári Dr. Szentvári Emil.

Kopcsay (Meglepődve Szentvári felé fordul) Az akadémikus?

Szentvári Igen. És Ön?

Kopcsay Dr. Kopcsay Béla.

Szentváry (A kezét nyújtja) Kopcsay?

Kopcsay A mérnök, professzor úr.

Szentvári Édes, fiam, ezek mind elvetemült fickók! Azt hiszik, hogy valamennyien bűnözők vagyunk!...Ki vezette a kihallgatásod?

Kopcsay Főhadnagy.

Szentvári Engem egy hadnagy gyötört.

Kopcsay Az enyém is az volt. De előléptették.

Szentvári Hogy néz ki?

Kopcsay Nem intellektuális.

Szentvári Dörzsölt?

Kopcsay Nem mondanám.

Szentvári Ugyanarról a személyről beszélünk, s ennek oka van.

Kopcsay Mi?

Szentvári Ugyanazt akarják tőlünk.

Kopcsay A fizikai megsemmisítést?

Szentvári   Lehet. A cellámban egész nap ezen tépelődöm. Elhurcolnak sok embert, de hogy bennünket miért tartanak fogva: nem tudom. Félek, nagyon félek.

Kopcsay   Amikor kínoztak, belépett valaki, jelentést kért, és csak azt ismételte: Ami csak belefér!

Szentvári   Péter Gábor volt. Ez a szavajárása. A napokban éppen emlegettük.

Kopcsay   Kivel tudsz te itt beszélgetni, Emil? És mit tudtál meg?

Szentvári   Hogy akiről beszéltél: ő a rettegett Péter Gábor.

Kopcsay   Mit akarhat tőlünk? Személyesen foglalkozik velünk Péter Gábor.

Szentvári   Ez a gyanús nekem is. Mondtam is Dr. Patachich Tihamér volt vezérkari tábornoknak.

Kopcsay   Ismerem a munkáit.

Patachich   Akkor ismerkedj meg velem is! (Kezet fog Kopcsayval) Minden nagyvállalattól, intézetből elvisznek néhány embert, hogy megfélemlítsék a többit.

Kopcsay   Ha kivonják a szakembereket a tudományos munkából, csak gyengül az ország.

Szentvári Halmányi akadémikusnak is ez a véleménye.
"
Kopcsay Ő is itt van?
Halmányi Igen. Szervusz! (Kezet fog Kopcsayval) Amikor
Emillel találkoztam, úgy festhettem, mint most
te.
Szentvári Sokan lehetünk!
Patatich Egyszer dr. Mustéth társaságát élveztem.
Kopcsay A volt ipari miniszter? Mustéth dr. Almássy
Kálmánról tudott.
Kopcsay Almássy, a gépész?
Szentvári És akadémikus.
Kopcsay Hányan lehetünk?
Patachich Sokan. Valamire készülnek, amire még nem volt
példa.
Kopcsay De mire?
Patachich Megtudjuk.
Kopcsay Mi folyik itt?
Szentvári Nem tudom, fiam, csak érzem: valami olyan,
amit még nagyon szégyellni fog ez az ország.
Kopcsay Téged mivel vádolnak?
Szentvári Amivel másokat is, hogy adatokat szolgáltattam
ki.
Kopcsay Kinek?! Ki a fenének?!
Szentvári Azt mondják minden beruházásról tudtam, ami az
országban folyt, és kifecsegtem a részleteket.
Aki ezt teszi: bűnös, adatszolgáltatást végez.

Patachich De ha beszél is róla: már adatokat szolgáltatott.
Érted?

Kopcsay Borzalmas!

Halmányi Ha nekik is ezt találod mondani: nem sok
jóra számíthatsz.

Szentvári Nincs bennük irgalom.

Kopcsay Ötven éves vagyok, a legszebb éveimet
elfecséreltem. A fasizmus nem volt kíméletes hoz-
zám. Mi jöhet még ezután? Letartóztatásom előtt két
hónappal nősültem, azt hittem van még néhány évem
az emberi életre. De tévedtem. Hitlerék
kiforgatták lényegéből Nietsche-t, Schopenhauert,
most az ÁVH állít a feje tetejére mindent.

(Kintről menetelés, vezényszavak)

Halmányi Pszt!... Valamit hallok!... M^gint akasztanak.

2. kép

Az elítéltek állnak a falnál, kopf-világításban, derítővel.

A börtönudvaron elítéltet kísérnek az akasztófához kivégzésre. Minden begyakorlott, semmi esetlegesség. Az elítélt nyakára teszik a kötelet.

Elítélt I. (Utolsó erejével) Barátaim!... Barátaim!...
FigyeljeteK rám! Azt üzenem nektek..
Hóhér (Rezzenéstelen arccal) Te rohadék!
(Leköpi. Az elítéltet megfojtja a kötél.
(Szentvári keresztet vet.)

3. kép

Fényváltozás után újra a cellában. Még állnak a falnál.

Halmányi Uramisten! Mi is sorra kerülünk?
Szentvári Nem vesződnének velünk, ha nekünk is a kötelet szánnák. Tőlünk akarnak valamit, és csak utána...
Kopcsay Mi lesz utána?
Szentvári Azt én sem tudom.
Kopcsay Megigérték nekem, ha jól viselkedem: írhatok és kaphatok levelet.
Szentvári Ezt én is elhittem. De még nem kaptam egy sort se.

Kopcsay Totális diktatúra

Szentvári Rosszabb.

Egy nő, őrnagyi rendfokozattal, a főhadnagy és az őrmester jönnek a folyosón. Lépteik koppanása messzire visszhangzik.

Az elítéltek állnak a falnál.

Szentvári Jönnek!

Főhadnagy (Belép társaival) Ezt a napot is megértük.
(Az elítéltek felkapják a fejüket, a hang irányába fordulnak)

Őrmester Vissza! Kezeket a falhoz!

Főhadnagy (Az iratokat nézegeti) Figyeljenek rám! Nem szeretnék mindent kétszer elmondani! Aki a nevét hallja, megfordul, kilép, leveszi a szeméről a kötést, és bemutatkozik az őrnagy elvtársnőnek. Foglalkozás, beosztás, tudományos fokozat. s végül, hogy hány évre ítélték, és miért. Meg vagyok értve?

(Nincs válasz)

Helyes. Akkor lássunk hozzá! (Keresgél a papírjai között) Dr. Halmányi Egon!

Az elítélt végrehajtja a parancsot, leemeli a kezét a falról, megfordul, leveszi a kötést. Arcára rémület és félelem ül, amikor meglátja a főhadnagyot.

Főhadnagy   Vissza! (Hangosabban) Mondtam, hogy figyeljenek! Így a paraszt lép ki a templompadból [✓]áldozni... Ha én a nevet olvasom, maguk rávágják: jelen! Aztán leemelik a kezüket, vigyázzba vágják magukat, hátraarcot csinálnak, majd előrelépnek!... Világos?! Halmányi, értette?

Halmányi   Értettem!

Főhadnagy   Akkor csinálja meg!

Halmányi   Igenis.

Főhadnagy   (Sétál a cellában, kinéz az ablakon) Örülök, igazán örülök, hogy ilyen készségesek.

A börtönudvaron egy másik elítélt kivégzése folyik. Halmányiék kopf-világításban.

Elítélt II.   Nem akarok meghalni! Segítség!... Segítsetek! Ártatlan vagyok! Segítsetek!

A főhadnagy szemrebbenés nélkül nézi a jelenetet. Megfordul, és elüvölti magát. Fényváltás.

Főhadnagy Halmányi Egon!

Halmányi Jelen!

Főhadnagy Lépjen ki!

Halmányi Parancs! (Megfelelően hajtja végre a parancsot) Okleveles építész, akadémi^{us}us, tanszékvezető egyetemi tanár, az oxfordi egyetem díszdoktora, ^{10 éves}tizenöt év adatszolgáltatásért, hazárulásért.

Főhadnagy Dr. Patachich Tihamér!

Patachich Jelen!

Főhadnagy Lépjen ki!

Patachich Parancs! (Kilép) Okleveles építész, vezérkari tábornok, egyetemi doktor, ^{10 éves}tíz év adatszolgáltatásért, hazaárulásért.

Főhadnagy Dr. Kopcsay Béla!

(Csend)

Lépjen ki!

(Csend. Majd az udvarról ismét kivégzés hangjai szűrődnek be)

Fényváltás után a börtönudvaron az elítélt már az emelvényen áll, nyakán a kötél. Kopcsay arca kopf-világításban marad.

Elítélt III.

Bajtársaim! A kisfiam még csak két éves! Ha Valaki élve kijut innen: nevelje fel a gyermekemet! Isten óvjon titeket!

Főhadnagy

(Fényváltás után) Lépjen ki!

(Kopcsay leveszi a kötést) Nos? (Csend)

El tudom mondani én is. Dr. Kopcsay Béla, út-, vasútmérnök, vezérigazgató, katonai tanácsadó, akadémiai doktor, ^{é. m. t.} adatszolgáltatásért, hazaárulásért: kötél általi halál.

(Kopcsay fölemeli a fejét)

Tudom, rágalmazok. (Keresgél az iratok között) Dr. Szentvári Emil!

Szentvári

Jelen!

Főhadnagy

Lépjen ki!

Szentvári

Parancs! (Kilép) Kultúrmérnök, akadémikus, címzetes egyetemi tanár, a Harvard és a Sorbonne díszdoktora, ^{béla} tizenöt év adatszolgáltatásért, hazaárulásért.

Kopcsay

ò, istenem!

Főhadnagy

Kuss! Kopcsay akkor beszéljen, amikor kérdezem! Értve vagyok? (Járkál) Nem úri kaszinó ez, ahová csak úgy betértek az urak. Szervusz, Emil bátyám! Hogy vagy, kérlek? Parancsolsz egy szivart?

Patachich Emil! Drága barátom!

Főhadnagy Fogja be a pofáját, Patachich! Maga is csak akkor dumáljon, ha utasítom rá! Meg vagyok értve?

Patachich Nehezen, főhadnagy. Én utasításokat adtam, és nem kaptam.
(Az elítéltek nevetnek)

Főhadnagy Elég! Befejezni! (Járkál) Együt a csapat! Nagyszerű! újra találkoztunk. Már azt hitték, hogy megszabadultak tőlem. Aki ezt gondolta: tévedett! (Az őrmesternek) Vegye le róluK a bilincseket! (Az őrmester leveszi a bilincseket) A feladat első részét megoldottuk. Most elmondom a további teendőket. (Hátrál, távolabbról szemléli a rabokat) Kíváló! Tudóskáim! Figyeljenek rám! Maguk a mai naptól: hazaárulók, tehát elítéltek. Mérnöki Tervező Irodánk munkatársai.

(Patachich, Szentvári, Halmányi megdöbbennek)

Nem fejeztem be! Maguk a mai naptól kímélő börtönkörülmények között folytatják civil foglalkozásukat, kutató- és tervező munkájukat.

Patachich Hol? A tervezéshez hely kell, eszközök...

Főhadnagy Lesz az is, nagyokos. Meglátja! (Int az őrmesternek, hogy menjen előre)

4. kép

Sötét folyosókon vezetik az elítélteket. Fegyveres őrök nyitják, zárják a rácsos ajtókat. Belépnek egy vasajtón.

Főhadnagy   Ez lenne az! (A tágas cellában tervezőasztalok, székek, lámpák, íróeszközök, kartonlapok, papírok, világos ablakok.) Erre gondolt, Patachich?

Patachich   (Csodálkozva) Valami hasonlóra.

A főhadnagy int az őrmesternek, hogy húzza el a függönyt. Az őrmester szó nélkül húzza el a függönyt, s a cella függönnyel leválasztott térfelén négy ágy, asztal és padok találhatóak.

Főhadnagy   Itt lehet pihenni. Van még kérdés?

Szentvári   Mit értett kímélő börtönkörülményeken?

(Az elítéltek nevetnek)

Főhadnagy   Azt, többek között, hogy az ilyen heherészésért mostantól nem rúgok a heréjük közé.

Szentvári   Én komolyan gondoltam a kérdést, főhadnagy.

Főhadnagy   Helyesen tette, hogy komolyan gondolta, Szentvárikám, mert maga Kopcsayval közösen a mai naptól a kultúrnézői teendők szakértője. Halmányi az építészeté. Patachich a gépészet felelőse. Meg vagyok értve?

(Csend)

Főhadnagy

Meg vagyok értve?

(Csend)

Szentvári

Várom a válaszát, főhadnagy! A kímélő
börtönkörülményekről.

Főhadnagy

Az őrség nem zaklathatja magukat, nem ellen-
őrizheti a munkájukat, be sem léphetnek ide.
Az őrmester is most van itt utoljára. Az őr-
ség feladat csupán az, hogy maguk innen
engedély nélkül ~~innen~~ ne távozzanak. Az
őrség kint a folyosón teljesít szolgálatot.
Nincs kötött munkaidő, maguknak a feladatot
kell elvégezni, s hogy azt mikor teszik:
magánügy. Határidőre kész legyen, az a
lényeg! Aki akar, ebéd után le is feket.
Ébresztő reggel hétkor, mosakodás itt a
cellában, takarítás, utána reggeli.
Megfognak a csajkájukat, kísétnak a
tálalóba, ott gróf Eszterházy adagolja
maguknak az ételt, ami ide visszahoznak, és
itt fogyasztják el. A csajkákat és az
evőeszközt el is mosogatják. Hetenként
egyszer nagyfürdés a zuhanyzóban.
Munkájukért fizetünk, keresetükből az

Főhadnagy ellátásukat. Alkalmanként premizálásra is sor kerülhet, és ezért a pénzéért cigarettát rendelhetnek. Ami a fizikai igénybevételt illeti, az egyenlő a semmivel. Kizárólag kondicionáló jellegű a napi egyórás séta és futás az udvaron. Akinek szökési ingere támad most gyorsan nézzen ki az ablakon, s láthatja a háromméteres falakat, az őrtornyokat, a géppuskákat. Nincs értelme a szökésnek.

Patachich (kinéz az ablakon) Ez igaz.

Főhadnagy A legnagyobb beruházásainkat fogják tervezni.
(Kimegy)

Szentvári Kímélő börtönkörülmények!

Papatich (leül az egyik ágyra) Kényelmesebb, mint a bányában a priccs.

Halmányi (felindultan) Nem akarom! Nem! Nem! Elég volt! Elég! Hagyjanak békén! Elegendem volt az erőszakból! Hagyjanak békén! (Az ablakhoz megy, kinyitja) Engedjenek ki! Elmegyek innen!

(Belép a főhadnagy)

Főhadnagy Szellőztetünk? (Becsukja az ablakot, kulcsot vesz elő) Tudóskáim, most pedig kinyitom a tálalót. Még nem is dolgoztak, de már enni kapnak. Reggeli, ebéd, vacsora előtt én nyitom ki a tálalót, és vasárnap a fürdőt.

Főhadnagy   A budi és a könyvtár állandóan nyitva van.
                                   Oda bármikor mehetnek. (Mutatja) Ez itt az én
                                   szobám. Aki beteszi ide a lábát, azt elvenen
                                   megnyúzom. (Kinyitja a tálalót) Fogják a
                                   csajkákat, és sorakozó! Eszterházy már várja
                                   magukat. (Kimegy)

Patachich   Ha megint lencsefőzelék lesz, kiborítom az
                                   udvarra!

Kopcsay   (Halmányinak) Te nem ebédelsz?

Halmányi   Megyek.

A tálalóban Eszterházi szóttlanul adagolja az ételt.

Szentvári   Ez pedig az, lencsefőzelék a javából, a la
                                   ÁVH.

A cellában az asztalnál ülnek.

Patachich   Nem vagyok válogatós, de ez már undorító!
                                   Reggel rántottleves, délben lencsefőzelék,
                                   este hitlerszalonna. És azt akarják, hogy
                                   dolgozzunk!

Szentvári   Nem tudom, hogy képzelik?

Kopcsay   Munkavezető voltam a bányában, ott legalább
                                   ehető kosztot éltünk.

Halmányi Téged is elvittek? Azt hittem, ez az élmény csak hármunknak adatott meg.

Kopcsay Egy évet húztam le.

Halmányi úgy nézel ki mégis, mint egy civil. Öltöny, zsebóra. Szivar nincs nálad véletlenül?

Kopcsay Van. (Szivart vesz elő) Parancsoljatok!

Patachich A mindenit!

Szentvári Köszönöm.

Kopcsay (tüzet ad) Gyűjtsunk rá!

Szentvári Hol szerezted?

Kopcsay Amikor a bányából idehoztak, visszaadták a ruhámat. Képzeljétek, a zakómból nem tűnt el semmi!

Patachich így már egészen más! Ebéd és egy szivar. Ha teát is ihatnék, munkáról is lehetne szó.

Szentvári Kávé, barátaim, gőzölgő fekete! Mit szólnátok hozzá?

Halmányi Soha nem felejttem el azt a délutánt, amikor, Oxfordban, Sir Arthur Macmillan...

Vált a fény, Halmányi arcát kopf-világításban látjuk. Megjelenik egy barokk könyvtárszoba, régi is ritka könyvekkel. Halmányi, Macmillan, a felesége és még egy tudós ülik körbe az asztalt. Halmányi hangját halljuk, és látjuk a jelenetet. Halk zene szól a könyvtárszobában. Barokk zene. A zajokat is halljuk)

Halmányi(hangja) ... a szankszrit nyelvek professzorának könyvtár szobájában egy igazi teaceremóniát ültünk végig.

Halmányi Téged is elvittek? Azt hittem, ez az élmény csak hármunknak adatott meg.

Kopcsay Egy évet húztam le.

Halmányi úgy nézel ki mégis, mint egy civil. Öltöny, zsebóra. Szivar nincs nálad véletlenül?

Kopcsay Van. (Szivart vesz elő) Parancsoljatok!

Patachich A mindenit!

Szentvári Köszönöm.

Kopcsay (tüzet ad) Gyűjtsunk rá!

Szentvári Hol szerezted?

Kopcsay Amikor a bányából idehoztak, visszaadták a ruhámat. Képzeljétek, a zakómból nem tűnt el semmi!

Patachich Így már egészen más! Ebéd és egy szivar. Ha teát is ihatnék, munkáról is lehetne szó.

Szentvári Kávé, barátaim, gőzölgő fekete! Mit szólnátok hozzá?

Halmányi Soha nem felejttem el azt a délutánt, amikor, Oxfordban, Sir Arthur Macmillan...

Vált a fény, Halmányi arcát kopf-világításban látjuk.

Megjelenik egy barokk könyvárszoba, régi is ritka könyvekkel.

Halmányi, Macmillan, a felesége és még egy tudós ülik körbe az asztalt. Halmányi hangját halljuk, és látjuk a jelenetet. Halk zene szól a könyvtárszobában. Barokk zene. A zajokat is halljuk)

Halmányi(hangja) ... a szankszrit nyelvek professzorának könyvtár szobájában egy igazi teaceremóniát ültünk végig.

Halmányi(hangja) (látjuk, amit Halmányi mesél) A professzor, a felesége, egy tudós és én. A szobapincér belépett a könyvtárba, barokk ezüstkannában forró vizet hozott, s a teáskannába öntve leforrázta a teafüvet. Majd felkavarta, várt, s amikor a kinyílt tealevelek leülledtek a kanna aljára: Wedgewood csészékbe töltötte az illatos Twinning's Orange Pekoe-t. A professzor és a felesége tejet is kértek hozzá. A pincér apró teasüteményeket szolgált fel, meggyújtotta a gyertyákat, és távozott. A süteményből mindhárman vettek, a professzor vajat, dzsemet is kent rá, és tejszínhabot, és majszolni kezdte. Közben kortyolt a teájából.

Fényváltás után újra a cellában: ülnek az asztal körül.

Kopcsay Élni tudni kell! S nekünk az élethez most minden feltétel megadatott.

(Patachich, Szentvári nevetnek)

Halmányi (ingerülten) Tudod, mi vagy te? Provokátor! Besúgó! Téglá! Beépítettek, hogy megfigyeéj minket!

Patachich Ugyan, Egon!

Kopcsay Nézd, lehet, hōgy évekig itt leszünk együtt, jobb ha már most megbarátkozol a gondolattal, és elfelejted ezeket a rémképeket!

Belép az ōrnagy és a fōhadnagy. Az ōrnagy kezében iratok és csomagok.

őhadnagy Mit látok? Szivarra is telik? (Járkál)
Az elvtárnő (mutat az őrnagyra) irodánk
mérnöke. Rendfokozata: őrnagy.

Az elítéltek felállnak.

őrnagy Maradjanak ülve! Itt mérnök vagyok és nem
tiszt. Dr. Patachich Tihamér!

atachich Parancsoljon!

őrnagy (Átad Patachichnak egy dossziét) Az első
munkája. Megtalálja a terepfelvételeket,
térképeket, és a szükséges dokumentációt.
Készítse el a leírt gépgyár gépészeti tervét,
és műleírását! Vegye át, itt írja alá!

(Patachich aláírja) Köszönöm. (Szentvárihoz
fordul) Dr. Szentvári Emil! (Átad egy
dossziét) Dr. Kopcsay Bélával közösen
kidolgozzák katonai repülőtereink teljes
rekonstrukciós tervét.

zentvári (Kopcsaynak) Most már érted miről van szó?

opcsay Én nem veszem át, nem írok alá semmit!

őrnagy Dehogynem! (Halmányihoz fordul) Dr. Halmányi
Emil! (átad egy dossziét) Építészfeladatot
kap. Kórházat tervez a mellékelt
tereptanulmányok alapján! Világos a feladat?

almányi Nem egészen.

- Ornagy   Mi a gondja? Avasson bele?
- Halmányi   A tervezőmunkához nemcsak asztal kell és rajz-
eszközök...
- Ornagy   Hanem?
- Halmányi   Szakkönyvek, konzultációs lehetőség szakértőkkel
- Ornagy   Ne sorolja, estig itt állhatok!...
- Tudományos szakkönyvtárat itt a cella mellett
alakítottunk ki. Megtalálják a legfontosabb
szakirodalmat. A kézikönyvtárban szótárak,
segédkönyvek, a kéziratárban pedig ugyanaz a
dokumentáció, amit kint használtak.
- Halmányi   És ha külföldről kell valami?
- Ornagy   Könyvtárközi kölcsönzéssel a világ
bármelyik szakkönyvtárából beszerezük a kért
szakirodalmat, egy héten belül. Kéréseikkel Aczél
Györgyhez forduljanak, ő a könyvtár vezetője.
- Főhadnagy   Aczél György bűnös, ugyanolyan mocskos hazaáruló,
mint maguk, csak személyével sorainkat
tisztítottuk meg.
- Ornagy   Aczél fordít is. Ha külföldi szakirodalmat kérnek:
lefordítja vagy lefordíttaja az irányítása alá
tartozó fordítócsoporttal.
- Főhadnagy   A könyvtárat bármikor látogathatják. Szabad moz-
gást biztosítok a mai naptól.
- Ornagy   Felvehetik a kapcsolatot a fordítókkal, és
intézetünk valamennyi munkatársával.

- Patachich Szakmai továbbképzés?
- Ornagy Figyeljék a szakirodalmat, olvassák a folyóiratokat. Különben meg úgyis tudnak mindent, ezért vannak itt.
- Halmányi Találkoznunk kellene néha a megrendelővel is. Tereptanulmányokat kell végeznünk, s talán még külföldi szakértőkkel is konzultálnunk kell.
- Ornagy (egyetértés, helyeslés) Én vagyok a megrendelő, velem gyakran fognak találkozni. Munkájukat egyébként a kiadott feladatokhoz mellékelt tereprajzok alapján is elvégezhetik. Külföldiekkel történő szakmai konzultáció, ha nagyon indokolt: engedélyezhető.
- Főhadnagy Ilyen találkozóra kizárólag az elhárítás parancsnokának jelenlétében kerülhet sor. Értve vagyok?... Örülök, igazán örülök. Szeretem, amikor megértenek... (járkál) ... December van, ha nem tudnák. Lassan itt a karácsony. Készülhetnek rá. Ha rendesen dolgoznak, megengedem, hogy megünnepeljék.
- Kopcsay Hogy képzelik kávé, tea, cigaretta nélkül a munkát?
- Ornagy Hoztam maguknak mindent. (Csomagot nyit ki) Tessék. Ezt most ajándékba. Legközelebb már csak bér ellenében. Kezdenek hozzá a munkához! Majd benézek. A viszontlátásra.

Kimennek. Kopcsay teát vesz elő.

Kopcsay   Ki kér teát?

Mindenki kér.

Felteszem a vizet.

Patachich   Nézzük meg addig a könyvtárat!

Kimennek. Kopcsay vizet forral, rendet rak.

4. kép

A börtönkönyvtárban Patachich, Szentvári és Halmányi egy asztalnál ülnek, könyveket lapozgatnak. Rajtuk kívül más elítélteket is látunk a könyvtárban, valaki a kézikönyvtárban keresgél, mások folyóiratokat böngésznek, egy elítélt a mikrofilm-leolvasónál dolgozik. Aczél György, a könyvtár vezetője egy dossziét tesz Szentváriék asztalára.

Aczél   A Pentagon-jelentés repülőtereink állapotáról,
professzor úr.

Szentvári   Tegezzél nyugodtan. Szervusz. Szentvári Emil
(bemutatkozik és kezet nyújt)

Aczél   Szervusz. Aczél György. Ha bármiben segíthetek
Nektek, csak szóljatok. Mi már hónapok óta
dolgozunk, hogy majd kiszolgálhassunk
benneteket.

Szentvári   Köszönöm, fiatal barátom.

Kopcsay a cellában forró vizet önt a teafűre. Belép az őrnagy és a főhadnagy.

Őrnagy Kopcsay, miért hozták be?

Kopcsay Nem tudom.

Őrnagy Kellemetlen. Voltak barátai, akik szervezkedésben vettek részt?

Kopcsay Nem.

Őrnagy Nem. Valamelyik pártnak tagja volt?

Kopcsay Nem.

Főhadnagy Én a harmadik nemnél meg szoktam unni a hazudozást! Értve vagyok?! De ma jó napom van. Kap még egy lehetőséget... Miért hozták be?

Kopcsay Egy éve kérdezik. Nem tudom.

Főhadnagy Kár. Akkor rakjon ide ki mindent az asztalra, ami csak magánál van! Meg vagyok értve?

Kopcsay Igen.

Főhadnagy Örülök, őszintén mondom: örülök. Szeretem, amikor megértetek (érezni, hogy szereti hallgatni a saját hangját), boldog vagyok, igazán boldog, amikor látom, felfogják, hogy vannak eszközeink, amikkel szóra bírhatjuk magukat.

Kopcsay az asztalra rakja személyes tárgyait: zsebóra, cigaretta, gyufa, toll, irattárca, zsebkendő, jeggyűrű, pecsétgyűrű..

Aranyóra, ezüsttárca! (Szünet után hangnemet vált)

Szünet után hangnemet vált.

Főhadnagy Vetközzön le!

(Kopcsay leveti a zakóját, mellényét,
nyakkendőjét, ingét, és a főhadnagyra néz.)

Tovább!

(Leveti a trikóját, a nadrágját, végül a
zokniját is. Erős, kisportolt férfi.)

Fujj!... Az alsónadrágot...

(Kopcsay a főhadnagyra néz)... hagyja! Még
kifordul a belem! (összeszedi Kopcsay ruháit és
kimegy)

(A főhadnagy a folyosón átadja az őrmesternek Kopcsay ruháit)

Főhadnagy Erre már nem lesz szüksége! Tüntesse el!

Őrmester (átveszi a ruhákat) Értettem!

(Kopcsay alsónadrágban áll a visszatérő főhadnagy előtt, aki az
asztalra kitett tárgyak közül a jeggyűrűt kezdi nézegetni.)

Őrnagy Maga nős?

Kopcsay Igen.

Főhadnagy Végre válaszol! Örülök, igazán örülök. Meglátja
milyen jól el fogunk majd beszélgetni!

(Cigarettaival kínálja) Rágyújt?

Kopcsay (vesz egyet) Köszönöm.

Főhadnagy (tűzet ad) Foglaljon helyet! Nézze, most csak
csak beszélgetünk.

Kopcsay   Értem. Mit akar tőlem?

Főhadnagy   Látja, máris visszaélt a bizalmammal! Kérdezett! Mondtam, hogy csak én kérdezhetek! Nyomja el azt a cigarettát, ha velem beszél! Rágyújtanak, és mindjárt azt hiszik, hogy otthon vannak.

Ornagy   Mióta nős?

Kopcsay   Letartóztatásom előtt két hónappal volt az esküvőnk.

Főhadnagy   Akkor még turbékolnak.
(Kopcsay nem válaszol)

Ornagy   Hol ismerkedtek össze?

Kopcsay   A Gellértben. Fájt a lábam, rendszeresen jártam a fürdőbe.

Ornagy   Sebesült?

Kopcsay   Civilként ért a golyó az utcán.

Ornagy   A feleségével ott találkozott a fürdőben?

Kopcsay   Miért fontos ez?

Főhadnagy   Ne kérdezősködjön már a jó úristenit az anyjának!   (leköpi   Kopcsayt)   A   kérdésre válaszoljon!

Kopcsay   Ott.

Főhadnagy   Nahát!

Ornagy   Kivel ismerkedett meg még a Gellértben?

Kopcsay   Nem ismerkedni jártam oda.

Főhadnagy   Kivel ismerkedett meg a fürdőben?

Kopcsay   Nem tudom... beszélgettem néha...

Ornagy   Beszélgetett. És hogy került hozzánk?
Kopcsay   Egyik este későn értem haza. Két ember vettem észre, figyelték a villát, benéztek az ablakokon.

(Vált a fény, Kopcsay kopf-világításban marad)

6. kép

autóval, két epélték a szűk külső ajtóval

(Éjszaka, Kopcsy villája előtt. Fekete autó áll a ház előtt. Egy ávós tiszt és egy másik férfi néznek be a házba az egyik ablakon. Kopcsay egy fa mögül figyelni őket)

Ávós tiszt   Ez a lakás lenne az.
Párttitkár   Gyönyörű!
Ávós tiszt   Mikor kell Pestre költöznötök, titkár elvtárs?
Párttitkár   Holnap.
Ávós tiszt   Lehet csomagolni!

7. kép

Vált a fény. Kopcsay kihallgatása folyik a cellában.

Kopcsay   Másnap is láttam őket. Egyszer csak becsöngettek, és a Fő utcába szállítottak.
Főhadnagy   Mégis, miért? Az első perctől erre vagyunk

Főhadnagy kíváncsiak

Kopcsay (kicsúszik a száján) Én is.

Főhadnagy Idefigyeljen, Kopcsay! Maga, úgy látszik, még mindig nem tudja: kivel áll szemben! Eddig nagyon kíméletesen bántunk magával, de ha ilyen pimaszul folytatja, le fogom rugdosni a veséit a helyéről. Meg vagyok értve?

Kopcsay Igen.

Főhadnagy Nahát!... Mondja meg, miért hozták be? És mára végeztünk is.

Kopcsay Nem tudom.

Főhadnagy Szedje össze a gondolatait!

Kopcsay Szükségük van a munkámra?

Főhadnagy Nem értem a kérdését! Mindig ideges leszek, ha kérdeznek tőlem. Soha nem értenek?! Itt én kérdezek, és maguk válaszolnak! Mi ebben a fölfoghatatlan? Olyan nehezett kérdeztem? Mostantól csakis azon töri a fejét, amit kérdeztem! Meg vagyok értve?

(Kopognak) Tessék! (Belép az őrmester, kezében börtönruha: ing, nadrág, zubbony, bakancs. A főhadnagy átveszi a ruhákat, és becsukja az ajtót) Itt a szmokingja, méltóságos uram. Amíg ezt hordja, legalább azt hiheti, hogy él.

A főhadnagy és az őrnagy távoznak. Kopcsay felöltözik, csészekbe tölti a teát, és átviszi a könyvtárba.

6. kép

Kopcsay a könyvtárban felszolgálja a teát.

Kopcsay   Parancsoljatok!

Halmányi   (boldogan) Lehet, hogy mindez csak álom?!

Szentvári   (Kopcsaynak) Teázás után bemutatom majd neked Aczél Györgyöt, a könyvtár vezetőjét, és a többi sorstársunkat.

Kopcsay   (csodálkozva) Micsoda könyvtár! Mindent megszerveztek... alapos munka.

7. kép

Belép az elítéltek cellájába a főhadnagy, kezében iratok, és két bekeretezett fénykép vagy festmény: egyikén Sztálin, a másikon Rákosi. A falra akasztja őket. Hátrál, őszinte odaadással tiszteleg Rákosi arcképe előtt. Kopcsay jön vissza.

Főhadnagy   Magát várom, Kopcsay!

Kopcsay   Megint?

Főhadnagy   Ezt itt írja alá! Vegye át a megbízatását!

Kopcsay   Nem írok alá semmit!

Főhadnagy Előbb olvassa el!

Kopcsay Minek?

Főhadnagy Olvassa el! Ne kezdje előlről!

(Kopcsay átfutja az írást. A főhadnagy tollat vesz elő) írja alá!

Kopcsay Nem.

Főhadnagy Bármikor végrehajthatjuk az ítéletet.

Kopcsay Blöfföl, főhadnagy. Nem teszik. Már megtették volna, ha azt akarták volna. De nem tették!

Főhadnagy Kopcsay, ha nem tudnám magáról, hogy kicsoda, azt is feltételezhetném, hogy maga a legrohadtabb fenegyerek, akiről leperegnek az ütések, akinek összetörhetik a csontjait, akinek kitéphetik a haját. Maga olyan, mint egy fifikás CIA-ügynök, kifürkészi a szándékainkat, fölény kerekedik! Rendben, Kopcsay! Utoljára kérdezem: aláírja önként ezt az átvételi elismervényt?

Kopcsay Nem.

Főhadnagy Így is jó, Kopcsay. Maga tudja. De ne higgye, hogy ha szükségünk is lenne magára, hogy csak maga kell nekünk, s hogy maga pótolhatatlan. Az első menetet megnyerte, ezt beismerem. De hamarosan négykézláb mászik majd elém, s könyörögni fog, mint egy kutya, kezét csókol, bármit aláír, jegyzőkönyvet, a kivégzését

Főhadnagy kérelmező iratot, sőt önszántából fogja magát felhúzni a legelső szögére, amit talál. Jegyezze meg, amit most hallott! A napot, az órát, a percet és a másodpercet, mert most követte el élete legnagyobb baklövését!

(Kimegy a cellából. A folyosón az őrnagy várja kérdő tekintettel a főhadnagyot)

Főhadnagy (idegesen) Semmi!

Őrnagy Akkor kezdhetjük!

Főhadnagy Igen.

(Kopcsay gondterhelten ül az ágyán, hátradőlve a falnak támasztja a fejét. Elalszik. Templomi orgonamuzsika szól. Templomi esküvőt látunk. ^{És a család} Kopcsay és felesége állnak az oltár előtt, a pappal szemben. Halkul az orgonaszó)

Szendey Ilona Isten engem úgy segéljen, hogy a jelenlévő Bélát szeretem...
szeretetből megyek hozzá...
Isten rendelése szerint...
az Egyház törvénye szerint...
és hogy őt el nem hagyom,
holtomiglan-holtáiglan,
semmiféle bajában!
Isten engem úgy segéljen!

(Kopcsay Ilona ujára húzza a gyűrűt. Fényvtáltás után Kopcsay alszik. Halmányi jön vissza a könyvtárból a cellába. Kezében könyvek, iratok. Íróasztalához megy, dudorászik valamit, majd észreveszi Sztálin és Rákosi arcképeit.)

Halmányi Már csak ők kellettek a jó közérzetemhez!

(Visszajön Patachich, Szentvári is. Könyveket tesznek íróasztalaikra.)

Látjátok? (Sztálin képére mutat) His Majesty!

Patachich (meghajol Rákosi képe előtt) Felség!

Szentvári Uram, teljesítse utolsó kívánságom: fordítsa el a fejét, mert nem tudom nézni!

(Valamennyien nevetnek, Kopcsay felébred)

Halmányi Erre még ifjú barátunk is fölébredt, hogy ő is köszöntse őminenciáját, az adai herceget.

Kopcsay Hűséges alattvaló vagyok, mint tudják az urak, kiváltképp, mióta halálra ítélték.

Halmányi (nézi Rákosit) Reinkarnáció után vajon mivé alakul majd át a lelked? Bélféreggé? Piócává?

Patachich Polippá?

Szentvári Viperává?

Kopcsay Svábbogárrá?

Halmányi (hangnemet vált) Mózesnek fia, népemnek gyermeke, láttad-e mikor fogantál, érezted-e

Halmányi   megtestesülésed? S ott leszel-e a pillanatnál amikor elér a véged? Amikor vagy, azt életnek nevezik, s ha nem: az a halál. Vannak, akik ezt hiszik, de vannak, akik nem: úgy ám! (megvetően) Ha vagy: az a halál, s ha nem: az élet! Különbség csak a szónál, vajon mi az, mit még te is értesz?

Főhadnagy   (belép) Vacsora! Gyerünk, gyerünk! (Kinyitja a tálalót, az elítéltek kimennek a csajkájukkal, visszatérnek, a főhadnagy bezárja az ajtót, és kimegy. Az elítéltek szótlánul majszolják az ételt.

Papatich   (kedvetlenül) Megint hitlerszalonna.

8. kép

(A börtönudvaron . Körbe futnak az elítéltek, nagyon sokan vannak. Szentváriék egymás mögött, de Halmányi nincs közöttük)

Ormester   Szaporán! Szaporán! Teljesen elpuhulnak az íróasztalok mellett! Nő sehol, maguk meg csak döglenek, henyélnek! úgy elhíznak, hogy a jó kurva édesanyukájuk se ismerne magukra, méltóságos uraim. Gyerünk! Aczél, nekem ne lazáljon! Igyekezzünk! Mozgás, mozgás!

Kopcsay   Mondd már!
Szentvári   Mindszernty!
Patachich   A bíboros! Ezért volt olyan ismerős!

§. kép

(Halmányi a cellában a főhadnagy ajtajánál hallgatózik.)

Változás után: a főhadnagy irodjája. Kényelmesen berendezett szoba, az asztalon déligyümölcsök, italok. A főhadnagy az őrnaggyal beszélget. Érezhető, hogy közel állnak egymáshoz.)

Főhadnagy   És Rákosi elvtárs személyesen tájékozatta Péter Gábor elvtársat az angolok kéréséről.

Őrnagy   Honnan tudják az imperialisták, hogy Halmányi nálunk van?!

Főhadnagy   Itt mindenki potenciális kém. Az egész ország fasiszta csöccselék. Küszöbön a harmadik világháború, persze a mi hírszerzőink se kezdők. A szovjet elvtársaktól már megtudták, hogy az angol külügy valamilyen Limber és Tajmsz nevű imperialistákat akarnak a nyakunkra küldeni.

Őrnagy   És Rákosi elvtárs beengedi őket?!

(Halmányi feszülten figyel)

(A főhadnagy irodájában)

Főhadnagy   Rákosi elvtárs még nem döntött. Várja
Moszkvától az utasítást.

Őrnagy   Te mindent tudsz (megcsókolja a főhadnagyot)

Főhadnagy   Péter Gábor elvtárstól. Kedvel engem. Azt is
megígérte, hogy a jövő héten beköltözhetünk
egy megüresedő, berendezett rózsadombi
villába.

Őrnagy   (ujjongva) És ezt csak most mondod!

(a főhadnagy nyakába ugrik. Csókolóznak. A
főhadnagy feltesz egy lemezt, orosz melódia
szól. Vodkát tölt, isznak. Újra csókolóznak.
Az őrnagy vetkőzni kezd. Egyenruha nélkül
egészen nőies, gyönyörű a teste. Meztelenül
táncol. A főhadnagy mohón öleli,
csókolgatja.)

(Halmányi még mindig hallgatózik, de már csak a zenét hallja.)

Halmányi   (bosszankodik) A fene egye meg! (elindul)

19. kép

(Az elítéltek még a börtönudvaron sétálnak, Kopcsayék
Mindszentyt nézik)

Kopcsay   ut is itt tartjak: minetelen!

Patachich   (a közeledő Halmányinak) Mit akartak tőled?

Halmányi   Az őrnagyot éppen most tömi a főhadnagy, kíváncsi volt, hogy hol tartok. Sûrgős a munka. (végignéz társain) Történt valami?

Kopcsay   Semmi... csak...

Halmányi   Nos?

Kopcsay   Nézd, ott a sétálót!

Halmányi   Nézem. Mi van vele?

Patachich   Mindszenty bíboros.

Halmányi   Most már értek mindent.

Szentvári   Titokzatos vagy.

Halmányi   Valami kiszivároghatott külföldre. Megtudták, hogy mi folyik itt. Lord Kinley Londonban is tudja már, hogy engem börtönben tartanak.

Szentvári   Miről beszélsz?

Patachich   Honnan veszed?

Halmányi   Oxfordi tudósok aláírásával Kinley jegyzéket küldött az angol külügyminisztériumon keresztül Rákosinak, hogy engedjék be Francis Lindberg doktort, és a Times egyik riporterét, és nézzék meg: élek-e, s tegyenek jelentést az oxfordi egyetem díszdoktorának hogylétéről.

Szentvári   Miket beszélsz?

Kopcsay   Megbolondultál?

Patachich   Az őrnagy a kezébe tette a dudáit, s lázálmaid vannak?

Halmányi   A főhadnagy szájába tette azokat, és most
is ott tartja. Kihallgattam őket.

Patachich   Kis kukkoló!

Halmányi   Azt hitték lejöttem az udvarra, miután az
őrnagy végzett velem. Mindent hallottam.

Patachich   És? Nagy a parti odabent?

Halmányi   Hülye vagy!

Szentvári   Vajon beengedik az angolokat?

Halmányi   Szerintem igen. Nem mernek Európa szemébe
is beleköpni.

14. kép

(Kopcsay, Halmányi dolgoznak a tervezőasztaloknál, Szentvári
fekszik az ágyában, Patachich kávéfőz)

Halmányi   Aczél Gyurka egészen fantasztikus! Minden
könyvet megszerez, amit csak akartok! Nézd,
Béla (mutatja a könyvet: The Hospital
Buildings a címe) ezt a Lundi Egyetemi
Könyvtárból, Svédországból kérte.

Kopcsay   Eddig nekem is mindent megszerzett.

Patachich   Kész a kávé, Emil, felkelsz?

Szentvári   (felül) Igen.

Patachich   (nyújtja a kávéfőzést) Ettől magadhoz térsz.

Szentvári Hol fogjam meg?

Patachich (kezébe adja a csészét) Itt.

Szentvári Alig látok és lehúz az ágy.

Halmányi Ne hagyd el magad. Ha összeroppansz: mi leszünk a vesztesek. Nézd Bélát, még arra is képes, hogy szembeszálljon velük.

Szentvári Tisztelem érte, de én már öreg vagyok. Minek harcoljak? Kiért? A fiam jól él, ügyvéd New Orleans-ban, nincs már szüksége rám. Te is egyedül vagy, tudom, de él még a mamád, és vár. Béláról nem is beszélek. Nős.

Halmányi Tihamért se várja senki.

Patachich Csak azért, mert nincs senkim, nem adom föl.

Kopcsay Hagyjuk ezt a témát! Ne beszéljünk az otthoniakról! A gondjainkról, s hogy ki miért tudja kevésbé vagy jobban elviselni a börtönt. Jó?

Halmányi Miért ne beszélhetnénk róla?

Kopcsay Mert felkavar mindannyiunkat, mert szétroncsolja az idegeinket! Érted?!

Halmányi Jó, jó! Azért nem kell nekem támadni! Nem akartam semmi rosszat. Ha úgy gondolod, jó, akkor ne beszéljünk a családról többet.

Kopcsay Ne vájkáljunk egymás életében.

(Belép a főhadnagy)

Főhadnagy   Mi az Szentvári, maga még mindig kókadozik?
Nem szanatórium ez, ahová arisztokraták
üdülni érkeztek. Keljen föl!

Kopcsay   Hagyja békén, főhadnagy! Nem látja, hogy
nincs jól?

Főhadnagy   Nézzünk oda, Kopcsay, a kis hős! (felveszi
a felmosórongyot, és Kopcsay arcába vágja)
Mossa fel a cellát! Disznó! Orvosi vizit
lesz. Azonnal jövök vissza. (Kimegy, Kopcsay
takarítani kezd)

(A hosszú folyosón a főhadnagy várja a közeledő őrmestert, aki
a doktornőt kíséri. Lépteik visszhangzanak a börtönfolyosón)

(A cellában Kopcsay még takarít)

Halmányi   Orvos, itt?! Ezt nem gondoltam volna.

Kopcsay   Beijedtek.

Halmányi   Ezek?! Ugyan mitől félnének?

Kopcsay   Mindentől. Önmaguktól. De nem te beszéltél
az angolokról.

Szentvári   Mondd ki nyugodtan! Ha meghalok itt a börtön-
ben: bajba kerülnek.

Patachich   Emil, kérlek, az Isten szerelmére!

Kopcsay   Nem erre gondoltam.

(Belép a főhadnagy, és a doktornő: Dr. Hollán Eszter, börtönruháján orvosi köpeny. Kezében orvosi táska, nyakán fonendoszkóp.)

Főhadnagy   Tudóskáim! Bemutatom maguknak a doktornőt.
Dr. Hollán Eszter. Elítélt, mint maguk. De ezt most hagyjuk. Elvégzi a vizsgálatokat. Válaszoljanak a kérdéseire, mondják el, ha van, egészségükkel kapcsolatos panaszuk. Megértve?... Kopcsay még maga is érti?...Akkor tegye le a felmosóröngyöt és húzzon át a könyvtárba! (Halmányinak, Patachichnak) Maguk is! (a doktornőhöz) Kezdje el a vizsgálatot!

Doktornő   Kérem, akkor legyen szíves és ön is távozzon!

Főhadnagy   Maga nem utasíthat engem!

Doktornő   Most orvos vagyok és nem elítélt. Távozzon, kérem!

Főhadnagy   Tudnom kell, hogy milyen az állapotuk.

Doktornő   Tájékoztatni fogom, de most menjen kérem!

Főhadnagy   Rendben, de nehogy azt higgye, hogy mi hatalmat adtunk magának. (Kimegy)

Doktornő   Megvizsgálom, professzor úr.

Szentvári   Érdekes?

Doktornő Gombolja ki, kérem, a kabátját! (hallgatja a szívét, a mellkast) Sóhajtson! Jó. Mélyebbet! (méri a vérnyomását) Mi a panasza?

Szentvári Fáradt vagyok, és mégsem tudok aludni. Akkor alszik el az ember, ha már nem gondol semmire? Megtehetjük, hogy nem gondolunk semmire?

Doktornő Vegye le kérem a szemüvegét!

Szentvári Most csak fehérség lőátszik, minden egyhangú, ez a teljes szabadság. Mozoghatok, léebeghetek: a fehérség teljesen megszüntet mindent. De ott csillogni kezd valami a távolban, sűrű fehér folyadék ömlik ki egy csőszerű képződményből. Most rózsaszínű és kékes színek villóznak a mozgó sűrűségben, majd elsötétül a tér, nyomasztó érzést, szorongásthoz magával. Megürült a látszat, és csak a semmi maradt utána.

Doktornő Adok egy injekciót.

Szentvári Tudnám nélkülözni.

Doktornő Elhiszem. Ez csak erősítő. (beadja az injekciót). Pihennie kell!

Szentvári Itt? Komolyan gondolja?

Doktornő A lehetőségekhez képest: igen. De javasolhatom, hogy vigyék át a kórházba.

Doktornő gását. Nagypapa megérkezett, a lovasz
bevezette a lovakat az istállóba és... vége.
Nagypapa lehajolt, kezébe vette a
szétroncsolt kis marádkákat. újjai véresek
lettek, rámnézett, megvetően mondta: - Ezért
a bűnödért felelned kell, fiam! Emlékezz a
szavaimra!

Doktornő Ön makkegészséges, és azt hiszem teljesen
ártatlan is. (Kopcsay feláll) Beküldené a
következőt!

Szentvári (megszólal) Bélám! Segítenél nekem? Nem
akarok itt zavarni, inkább a könyvtárban
üldögélnék!

Kopcsay (segíti) Állj fel, így, lassan! Jó. (Kimennek
belép Halmányi)

Halmányi Dr. Halmányi Egon vagyok.

Doktornő Foglaljon helyet. Van valami panasza?

Halmányi Szörnyűek az álmaim, és rosszul alszom.

Doktornő Legutóbb mit álmodott?

Halmányi Héber többnyelvű szótár voltam egy könyvtár
főlöspéldány raktárában.

Doktornő Bizarr.

Halmányi Nem néz hülyének, ugye?

Doktornő Ellenkezôleg. Foglalkozom lélektannal, álom-
fejtéssel. Folytassa, kérem!

Halmányi Fólió méretű, testes könyv voltam.

(Halmányi hangját halljuk. Látjuk mindazt, amit elmesél.

Pantomim ez, táncjáték, vagy bábjelenet)

Halmányi

Oxfordban egy professzor vendége voltam.

Átutazóban Londonban, a British Múzeum könyvtárának nemzetközi csereosztályán szálltam meg, sok külföldi kollégával találkoztam. Micsoda környezet! Légkondicionált raktárak, utazás mozgóliften. Másnap aztán előkelő társaságban utaztam Oxfordba. A város egyetemén, a Bodaleian Library olvasótermében várt rám a professzor. Azonnal a lakására vitt, s azután egy hónapig kellemes, figyelmes társaságát élveztem. Amikor visszatértem a hűvös raktárba, a selejtek közé kerültem a polcra. Mellettem a poros állványon egy filozófia tankönyv búslakodott. Vizsgáira készülve valaki állandóan a strandon olvasgatta, a tűző napra tette, vizesen ráfeküd, rátaposott, homokot szórt rá. Még azt se érte meg, hogy legalább egy hétre kikerüljön az olvasótermi kézikönyvtárba. Nagyon el volt keseredve. Közben a polc már üresedett, mi következünk. Mentünk a zúzdába!...

Halmányi

(a cellában) Ezt álmodtam. Reménytelen vagyok?

oktornő Erős izgalom érte az elmúlt napokban?

almányi Igen... Dr. Lindberg! Hát persze!

oktornő Az ember általában olyan vágyairól álmodik, melyeket nem tud megvalósítani, hanem elfojtja.

almányi (indul kifelé) Milyen igaza van!

oktornő Várjon! Szedje majd, kérem, ezt a nyugtatót!

almányi Köszönöm.

oktornő Küldje be, kérem, a következőt!

almányi Már csak a tábornok várakozik.

oktornő Várom őt.

(Halmányi kimegy, belép Patachich. Kezet csókol.)

atachich Kezét csókolom.

oktornő Dr. Hollán Eszter vagyok.

atachich Patachich.

oktornő A tábornok úr délvidéki?

atachich Már csak a név árulkodik a múlttól.

oktornő Én újvidéken születtem, Belgrádban jártam egyetemre, Magyarországra a férjem hozott, de ő már nem él, s én, mint délvidéki: szerintük kém vagyok. Tito láncos kutya, s kirobbanóban a harmadik világháború - vélik.

atachich Az ávó észjárása totális paranoia.

oktornő Bocsánat, én csak fecsegek itt, ahelyett, hogy Önt megvizsgálném.

Patachich Szívesen hallgatom. Itt, a börtönben, csak
álmamimban lelek megnyugvást.

Doktornő Miről álmodik?

Patachich Meggyógyítom Emilt.

Doktornő Nemsokára megvakul.

Patachich Nincs segítség?

Doktornő Már késő. Hacsak nem álmodott valamit.

Patachich Kisfiú voltam...)Patachich hangját halljuk,
megelevenednek az álmai: pantomim, táncjáték
vagy bábjelenet formájában) ...finom
pelyhekben hullt a hó, a pajkos
hópihékkavarogva-táncolva száélldogáltak
alevegőben. Fehér bundába bújt a táj, a téli
szűcs meleg prémmel vonta be a háztetőket, a
villanydrótokat, és az utakat. Álomba
merültek a kertek és fák. Én a kaput lestem,
hogyan jön-e már a papám. Nagyon későn ért
haza, csak benézett a szobámba, majd elzárta
a puskáját, és már sietett is Miklós
bácsihoz, hogy megnyúzzák a zsákmányt.
Tudtuk, Elek barátommal, hogy Miklós bácsi
igazából varázsló. Jártunk is nála.
Megálltunk nádtető háza előtt, a hatalmas
kert végében. Az ablakon belesve láttuk a
kitömött állatokat; bagolyt, rókát, siklót.
Elekkel sikerült lejutnunk föld alatti
palotájába. Napokig jártuk a termeket, míg

Patachich

végre rátaláltunk a varázsló szobájára. Egy nagy asztalnál ült, az asztalon mindenféle üvegedény és csodaszerszám hevert. Rendeltetésüket sejteni se lehetett. A varázsló megnyomott egy gombot, a terem mennyezete szétnyílt, és az égbolt teljes pompájával tárult a szemünk elé. Aztán egy szerkezet segítségével kéznyújtásnyi közelségbe hozta a csillagokat, s azok ott ragyogtak, csillogtak a szemünk előtt. Végül le is emelet egyet a vakító fényű csillagok közül, és az asztalra fektetve vizsgálgatni kezdte. Mindenre képes volt. Elmondtam neki: szeretném, ha Emil meggyógyulna. Ha látna és újra dolgozhatna. A ház előtt vár rád egy szán, mondta a varázsló, befogva elé Táltos, mostantól hűséges paripád. Menj, ülj fel a szánra, és indulj! Táltos tudja az utat. Előbb Tavasz országába érsz, majd eljutsz az örök Nyár birodalmába. Ott addig menj, amíg be nem érik, és nem vágják le a búzát. Aztán még tovább kell majd menned, dinnyeföldeken és szőlőskerteken kell áthaladnod, és akkor egy sötét erdőbe érsz. Ott leled majd meg azt, amit keresel. Elindultunk.

Doktornő

(csodálattal a cellában) Milyen szép,
tábornok úr!

Patachich

Táltos sebesen, egyre sebesebben repítette a szánt... (Patachich hangját halljuk. Megelevenednek a képek)...A fák és a házak, mint apró fehér pontok tűntek el mögöttünk. Falvak, városok távolodtak el. Folyók és tavak jegén suhantunk keresztül, didergő fákat és bokrokat hagytunk magunk után, amikor fergeteges szél kerekedett. Fújta a szél a havat, jéghegyeket görgetett a szán elé. Táltos minden erejét összeszedte, de a szán csak lassult, már nem is mozdult. Riadtan néztem körül, s mire föleszméltem, Tavasz országának kellős közepén találtam magam, egy erdőbe értem, ahol elém szökellt egy szarvas. Elindultunk együtt. Mentünk éjjel-nappal, este és reggel. Utunk végeláthatatlan szőlőskerteken és dinnyeföldeken haladt keresztül. A Nap forróra sütötte a földet, a szarvas már alig vonszolta magát, amikor felkiáltottam: Forrás! A gyógyulás kulcsa előttem hevert a földön. Magamhoz vettem egy fenyőágot, mely a vízcseppektől újraéledt. Ezután Emilhez siettem. Becsukta a szemét és hagyta, hogy többször is megérintsem a fenyőággal. Most már mindent látok, köszönöm, mondta Emil.

(újra a cellában. A doktornő Patachich vállára tette a kezét)

Doktornő Csodaszép! Teljesen belefeledkeztem... (leveszi a kezét) Bocsánat!... Tegye szabaddá a mellkasát! (Hallgatja a szívét, a mellkasát)
Rendben, tábornok úr, az egészsége rendben van.

Patachich Köszönöm. Látom még?

Doktornő A professzort minden nap megnézem.

Patachich (kezet csókol) Várni fogom, Eszter.

12. kép

(Karácsony este a cellában. Színes papírból készült díszek, szalagok mindenütt. Az étkezőasztalon gyertyák égnek, középen karácsonyfa áll, az is papírból készült, mint a díszek. Ünnepi teríték: tea, fémtányérokon csokoládé. A karácsonyfa alatt sakktábla, rajta szépen formázott figurák. A doktornő és Patachich még díszítik a cellát. Szentvári alszik az ágyában.)

Patachich (a doktornőnek) Köszönöm, hogy elfogadta a meghívásomat, és velünk tölti az estét.

Doktornő A főhadnagynak köszönje, ne nekem. Én örömmel jövök bármikor, amikor csak tehetem.
(Szentvárire néz) Aggasztó az állapota.

Patachich Az ő korában a börtön: gyilkosság.

Doktornő (sóhajt) Csak vége legyen egyszer.

Patachich A bányából is kikerültünk.

- Doktornő Mielőtt itt munkába álltak, elvitték magukat egy kis megfigyelésre a föld alá, hogy viselkednek, mint munkavezetők. Körültekintőek, ha jól belegondolunk.
- Patachich Nem is csodálkozom Emil legyengült szervezetén. Szerencse, hogy eddig bírta. Sokan beleőrültek. Egyik cellatársam csajkájából az ingébe öntötte az ételt, s onnan habzsolta, mintha soha nem evett volna. Azt hitte, elveszik tőle.
- Doktornő (leoltja a lámpákat) Hívjuk be a fiúkat!
(Néhány lampion ég. Föltesz egy lemezt. Belépnek a többiek. Megilletődve, szótlanul állnak az ajtóban, és a karácsonyfát nézik. Kopcsay és Halmányi kiemelik Szentvárit az ágyból, és azt asztalhoz ültetik)
- Szentvári Zene!... Bach!... És milyen szép a karácsonyfánk! Alma... csokoládé!...
- Kopcsay A doktornő csempészte be a gyógyszer szállítmánnyal. Téged köszönt vele.
- Szentvári Köszönöm.
- Halmányi Én sakkot készítettem (a királyt^hnöt Szentvári kezébe adja) Nézd meg!
- Szentvári (tapogatja) Sakk! Igazi sakk. Papírból ki-

Szentvári   vágva, összeragasztgatva. A talpa gomb. Most már sakkozhatunk is.

Patachich   (a rádióra mutat) Béla és én rádiót készítettünk. Papírból ugyan, de olyan, mint az igazi.

Szentvári   Kapcsoljátok be, kérlek!

                                  (Kopcsay úgy tesz, mintha bekapcsolná)

                                  Kedves Hallgatóink! A Szabad Európa Rádió karácsonyi hangversenyét közvetítjük a Zeneakadémiáról.

(Pantomim vagy bábjelenet. A Zeneakadémián. Szentvárit látjuk az egyik emeleti erkélyülésen ül szmokingban. Ugyanazt a Bach-zenét halljuk, melyet a cellában hallgatnak)

(Változás után Szentvári arcát látjuk)

Doktornő   Ez pedig az én meglepetésem. Egy könyv, professzor úr. Cserépfalvy kiadása.

Szentvári   (nézi a szerző nevét) Radnóti Miklós! (lapozgatja a könyvet, s olvasni kezd, egészen közel téve szeméhez a kötetet) Nem tudhatom, hogy másnak e tájék mit jelent, nekem szülőhazám itt e lángoktól ölelt kis ország, messzeringó gyermekkorom világa.

(A Zeneakadémiai jelenet után lehet a következő változat is)

Doktornő   Ez pedig az én meglápetésem. Versek, emlé-
kezetből másoltam őket, készült itt, a
börtönben, egy példányban. (átadja
Szentvárinak a kis füzetet)

Szentvári   (nézi a szerző nevét) Wass Albert! (lapozgatja
a füzetet, s olvasni kezdi az Üzenet haza c.
verset, s képzeletében, melyet látunk kivetít-
ve: Magyarország tájai, képei elevenednek meg:
szentmise a Szent István Bazilikában, a
Parlament, a Margitsziget, a Halászbástya, a
Mátyás-templom, Sopron utcái, hazai tájak, a
Hortobágy és a délibáb, folyók, vizek, a
Balaton.

(Szól a zene a cellában, amikor belép a főhadnagy, a lemezját-
szóhoz siet)

Főhadnagy   Elég volt ebből! (leemeli a hanglemezt,
kinyitja az ablakot, és kidobja.

Kopcsay   Népzene nincs, főhadnagy.

Főhadnagy   Fogja be a pofáját! Magáért jöttem, hogy be-
váltsam az ígéretemet.

Kopcsay   Értem.

Főhadnagy   Jöjjön velem!

(Társai is felállnak, rémült tekintettel nézik a távozó
Kopcsayt)   (SZÜNET)

(Kopcsay hallgat)

őhadnagy   így is jó! (leköpi Kopcsayt, sarkon fordul,
és az őrmesterrel együtt távoznak)

(Kopcsay áll ott félmeztelenül a dermesztő hidegben, nyakán feszülő kötéllel. A hóhér szótlanul nézi, csak áll ott és vacog hidegben. Kopcsay imát mormol. Végre visszajön az őrmester, eveteti Kopcsayról a kötelet, és visszakíséri az összefagyott mbert az épületbe.)

(Az őrmester sötét, alagsori pincefolyosókon vezeti Kopcsayt. Benyit egy helyiségbe, ahol a főhadnagy várja őket.)

2. kép

(Szűk helyiség, egy asztali lámpa ég)

őhadnagy   Itt a megbízása.
opcsay   Nem kívánom aláírni.
őhadnagy   Nem is kértem rá. Emlékszik mit mondtam?
Könyörögni fog, hogy aláírhassa. (borítékot vesz elő, abból fényképeket) Üljön le! Nézze meg ezeket a fényképeket!
opcsay   Mit akar ezekkel a képekkel?
őhadnagy   Látta már ezt a gyermeket?

Kopcsay   Nem.
Főhadnagy   Jó. Akkor most én kimegyek...

(Kopcsay néz utána, próbálja magát fölmelegíteni, majd az asztalra borul, hogy pihenjen egy kicsit. Egy elítélt nő lép be. Kopcsayhoz lép, a lámpa fénye megvilágítja az arcát. O Kopcsay felesége, Szendey Ilona. Kezébe veszi a fényképeket, sírva fakad)

Ilona   Kislányom! Editkém!
Kopcsay   (fölkapja a fejét) Ilona!
Ilona   (megismeri a férjét) Béla!
                          (Megölelik egymást)
Kopcsay   Neked ismerős a kép?
Ilona   (fojtogatja a sírás) O... a mi...
                          gyermekünk. Amikor elvittek, az ötödik hétben
                          voltam.
Kopcsay   Hol van most a kislány?
Ilona   Nem tudom. Intézetben valahol.
Kopcsay   (most látszik először megtörve) Hol?... Mit
                          mondtál, hol?
Ilona   Fél éve, körülbelül feél éve már, éppen
                          elmúlt egy éves, amikor értem jöttek. A
                          villába egy párttitkár költözött. Editkét
                          elvették tőlem, engem börtönbe zártak.
Kopcsay   ò, én felelőtlen hülye!... De hát a kicsi...
                          "òt miért?!

Ilona Hazaáruló gyermeke is hazaáruló lesz, ezt mondták.

Kopcsay Értem, már mindent értek. Miattam van az egész.

Ilona Annyit izgultam miattad. Élsz-e? Hol vagy? A tejem is elapadt.

Kopcsay Drágám! (megöleli a feleségét)

Ilona Jól vagy?

Kopcsay Igen.

Ilona Megkínóztak?

Kopcsay Nem, nem bántottak, drágám. (újra megöleli a feleségét, belép a főhadnagy)

Főhadnagy Nocsak, az ifjú házasok!
(Kopcsay elengedi a feleségét)
Házasesetről nem volt szó, csak egy kis szentesti találkáról (megfogja Szendet és kivezeti. Utasítást ad kifelé) Elvihetik!
(Ilona még visszanez. Becsukódik az ajtó)
Mára ennyi, Kopcsay. (összeszedi a fényképeket) Jó képek, igaz? De nem hagyom itt magának.

Kopcsay (remeg az idegességtől) Mi a szándéka velem, főhadnagy?

Főhadnagy Karácsony este van. Megyek haza. Magát bezáratom egy sötétzárkába. A bűntársai ünnepel-

- Főhadnagy nek, maga csak csinálná a feszültséget:
elmondaná, hogy mi történt, hogy a feleségével is találkozott, meg a többit. Ki tudja mire vetemednének? Maga különcellát kap, jó sötétet, maga egy patkány úgylis, egy undorító állat, hazaáruló százlábú.
- Kopcsay Ha aláírom a megbízást: megváltom a feleségemet és a gyermekemet?
- Főhadnagy Gratulálok! De ez nagyon lassan ment, Kopcsay. Maga miatt majdnem kitettek a rózsadombi villámból. Lassan magával foglalkozik mindenki.
- Kopcsay Szabadlára helyezik a feleségemet, hogy felnevelhesse a kislányunkat!
- Főhadnagy Ahogy elnéztem: nem sokáig bírja a börtönt.
- Kopcsay Engedjék szabadon, adják vissza a gyermeket, s akkor beismerő vallomást teszek, és aláírom a munkaszerződést.
- Főhadnagy Mit akar? Az udvaron várja az akasztófa!
- Kopcsay Mondja meg a főnökeinek, aláírom a papírjaikat, tervezem a repülőtereiket...
- Főhadnagy Most már ilyen sürgős?
- Kopcsay Közvetítse a feltételeimet!
- Főhadnagy Nincs abban a helyzetben, hogy feltételeket

Főhadnagy   szabjoni

Kopcsay   Bemutatják nekem a feleségem szabaduló
levelét, kislányom nevelőintézetből történő
elbocsátásának okiratát, és feleségem
személyi igazolványát. Legyen lakása,
munkahelye, keresete. Ha ezeket látom,
aláírom a tetves papírjaikat. Mondja meg
nekik, hogy nincs más alternatíva.

Főhadnagy   Gondolja?

Kopcsay   Tudom. Ott lógnék kint a kötélen.

3. kép

(Kopcsayt sötét labirintusokon keresztül vezetik a
magánzárkába. Belökik a cellába és rázárják az ajtót.)

(Kopcsay a sötétzárkában fölmászik az ágyra és rezzenéstelen
arccal sokáig néz a semmibe. Most, hogy senki nem látja:
zokogni kezd)

4. kép

(A közös cellában. Kopcsay nincs az elítéltek között.)

Patachich   Sakk!

Doktornő   Megint?

Halmányi   Lesz az matt is!

Doktornő   Jaj, legalább biztatna!

Halmányi   Sajnálom, hogy itt téblábolok, de nem találom a helyemet, amióta Bélát elvitték.

Szentvári   Hol lehet?

Halmányi   Mit csinálhattak vele? Második napja van távol.

Patachich   Visszahozzák, meg fogjátok látni. Matt!

Doktornő   Megint?

                                  (Nevetés. Nem veszik észre, hogy nyílik az ajtó. Kopcsay lép be. Léptei lassúak, megáll az asztalnál, és csak néz, nem szól sokáig senkihez.)

Patachich   Béla! Az istenért, mi történt veled?

Kopcsay   Karácsonyi ajándékot kaptam a főhadnagytól.

5. kép

(A nevelőintézetben Kopcsay kislányát eteti a gondozónő.)

Gondozónő   Egyél, Edit! úgy kell belédtömnü minden falatot!

Igazgatónő   (belép) Megint itt járt a főhadnagy. Megkérdezte hogy van van a kislány, és elment. (A kislánytól) Ki lehet a te apukád, hogy ennyit érdeklődnek utánad?

Edit   Papa... Mama... Papa!...

Igazgatónő   Te sem tudod, igaz?

Gondozónő   Nem akar enni,

Igazgatónő   Majd kinövi. (Elmegy)

Gondozónő   (megsímogatja a gyermeket, ^{széles}magához öleli)

                                  A te apukád nagyon nagy ember lehet. Egyél, kis árvám.

Edit   Mama... Papa...

6. kép

(A közös cellában. Az elítéltek íróasztalaiknál dolgoznak)

Szentvári   Sikerült korrigálnod a B12-t? Figyelsz rám,
Béla?

Kopcsay   (reagál) Igen. Megtaláltam az adatokat, rá-
vezettem a terepvázlatokra, és így
rögzítettem a meglévô állapotot.

Szentvári   Kíváló munkát kapnak.

Patachich   Emil, tudod, hogy fog működni a szerelôcsar-
nokom?

Szentvári   Kíváncsi vagyok.

Patachich   Guruló darukkal.

Szentvári   Jó ötlet.

Halmányi   Én a kórbonctant először az alagsorba helyez-
tem, a kadáverszállítást a főkapun át
biztosítottam. Aztán eszembe jutott, jobb, ha
az egész kórbonctant a hátsó traktusba
helyezem, külön bejárattal.

Szentvári   Igazad volt. A betegektől elkülönítetted.
(Belép az ôrnagy)

Ôrnagy   (Halmányi és Patachich terveit veszi először
kézbe) úgy látom, szép munkát végeztek.
Azonnal továbbítom a kivitelezôknek.

Ornagy (Kopcsayhoz fordul) Maguk?

Kopcsay Volt egy kis gondunk, de végeztünk.

Ornagy Éspedig?

Kopcsay A Bl2-es terepvázlat nem volt pontos. Nem jelezték a vasúti töltést... (mutatja) Látja, itt? Megrongálták a sineket, de a töltés jó, csak meg kell erősíteni.

Ornagy Honnan szedi ezeket?

Kopcsay Jártam Pápa környékén.

Ornagy Miből gondolta, hogy a tereprajz Pápa területét rögzíti?

Kopcsay Ha nem tudnám, hozzá se fogtam volna.
(Patachich, Halmányi nevetnek)

Ornagy Maga valóban érti a szakmáját. (átveszi a terveket, majd a nála lévő dossziékban lapozgat) Most pedig kérem vegyék át új megbízásaikat! Dr. Halmányi! Egy cukorgyár megépítése... (Halmányi aláírja) Dr. Patachich! Az előbbi cukorgyár épületgépészeti terve és műleírása... (Patachich aláírja a megbízást) Dr. Kopcsay! Dr. Szentvári segítségével a leírt katonai bázis terveinek elkészítése... (Kopcsay aláírja a megbízást)

Kopcsay És a feltételeim?

Ornagy Lettek esélyei. Lássanak munkához! (Kimegy)

7. kép

(A cellában, éjszaka. Alszanak. A folyosóról lépések hangjai szűrődnek be, belép a főhadnagy. Felkapcsolja a villanyt)

Főhadnagy   Kopcsay!

Halmányi   (félálomban) Nem tudtok aludni?!

Főhadnagy   Fogja be a pofáját! Kopcsay jöjjön ide!

Kopcsay   Nem tud aludni?

Főhadnagy   Maga se pofázzon fölöslegesen! Itt vannak az iratok, amiket kért!

Kopcsay   (izgatottan veszi a kezében az okiratokat, olvassa) Kopcsay Béláné szül. Szendey Ilona anyja   neve: Apponyi   Margit büntetésvégrehajtási intézetünkből déli 12 órakor szabadult, fent nevezett... (mohón falja a betűket, már nem is értjük, amit olvas. Másik papírt vesz elő) Kopcsay Edit, a mai napon engedélyünkkel véglegesen távozott a nevelőintézetből, s anyjának börtönből történő szabadulása miatt visszakerült családi környezetébe. Kopcsay Edit jó magaviseletű...(gyorsan olvassa majd felesége személyi igazolványát nézi) Bejelentett munkahely: Gellért Fürdő és Szanatórium...

Kopcsay   ...ez rendben... állandó lakása... Irinyi
József utca 50... Ez mi, főhadnagy?...

Főhadnagy   Oda költöztek.

Kopcsay   Engem a sárbogárdi úti villámból hoztak be!

Főhadnagy   Elvettük a villáját, az maguknak már nem jár.
Feleségét és gyermekét egy garzonlakásba
költöztettük. Írja itt alá! A beismerő
vallomása... Bűnös! Hazaárulásért a halálos
ítéletet életfogytiglanra változtattuk...
(Kopcsay szó nélkül írja alá az elé tett
papírokat) A munkaszerződése... (Kopcsay
mindent aláír. A főhadnagy elveszi az aláírt
okmányokat, és szó nélkül kimegy. Kopcsay
lekapcsolja a villanyt)

Szentvári   Aljas módszereitekért még felelni fogtok!

8. kép

(Az elítéltek cellájukban asztalnál ülnek. Belép a főhadnagy)

Főhadnagy   ízlett a reggeli?

Halmányi   Szalámit itt bent még nem ettünk. Születésnapja van Rákosi elvtársnak?

Főhadnagy   Szedjék le gyorsan az asztalt! Csak dobáljanak be mindent a tálalóba.

Patatchich   Mi történt?

Főhadnagy   Látogatóik érkeztek. Menjenek a könyvtárba, ha szólok, majd visszajöhetnek.

(Kopcsayék kimennek. Belép egy alezredes az őrnagy társaságában)

Őrnagy   Lindberggel személyesen találkoztál?

Alezredes   Rákosi elvtárs irodájában.

Főhadnagy   Hívhatom az elítélteket, alezredes elvtárs?

Alezredes   Főhadnagy, idefigyeljen! Majd kicsit fékezze magát, csak semmi indulat...

Főhadnagy   Értettem.

Alezredes   Most hívhatja őket, a doktornő is legyen itt! Lássák, hogy orvosunk is van.

Főhadnagy   (beszól a könyvtárba) Jöjjenek be!

(Az elítéltek belépnek)

Alezredes   Üdvözlöm önöket! Az elhárítás parancsnoka vagyok. Ismerem magukat, és a munkájukat. Beszélgetni gyűltünk össze. Oxfordi tudósok aláírásával Lord Kinley jegyzéket küldött nekünk, miután megengedtük, hogy Francis Lindberg professzor meglátogassa Halmányit és magukat. Lindberg jelentést fog tenni megbízóinakú Beengedtük Sherilyn Ray riportert is, a Times-tól. Beszólítom őket, hogy válaszolhassanak a kérdéseikre. (int a főhadnagynak. Az angolok bejönnek) Good morning, miss Ray! Nice to see You!

Ray   Good morning.

Alezredes   Good morning professor!

Lindberg   Good morning.

Alezredes   Bemutatom a munkatársaimat... az őrnagy... a főhadnagy... az elítéltek... Mr. Egon Halmányi...

Lindberg   Oh, how do You do, Mr. Halmányi!

Halmányi   How do You do, Mr. Lindberg!

(Lindberg Halmányihoz lép, kezet fognak. Ray elkattintja a gépet)

Alezredes   Kérem, itt tilos a fényképezés!

Ray   Azért utaztam ide, hogy riportokat készítsék.

Alezredes   Annak semmi akadály, de felvételeket az utcán készítsen!

(A főhadnagy kitépi a filmszalagot a gépből)

Alezredes   Tessék, folytathatjuk!

Lindberg   Örülök, hogy látom, professzor úr.

Halmányi   Bemutatom a munkatársaimat... Dr. Hollán
                         Eszter... Dr. Szentvári Emil... Dr. Patachich
                         Tihamér... Dr. Kopcsay Béla...

Lindberg   Köszöntöm önöket, uraim, a nemzetközi
                         tudósvilág nevében. Fogadják Lord Kinley
                         együttérzését és jókívánságait.

Alezredes   Foglaljanak helyet!

Lindberg   Ami a legnehezebb számomra, hogy mindössze
                         három kérdést tehetek fel önöknek.

(Ray hevesen jegyzetel)

Alezredes   Kezdje el?

Lindberg   Hogy érzik magukat?

Patachich   Ahogy egy börtönben lehet.

Doktornő   Orvos vagyok, ellátom a betegeimet.

Szentvári   Elvégzem a feladatokat.

Kopcsay   Kiszolgáltatottnak, uram.

Halmányi   Ha nem szigorítanak, életben maradok,
                         Mr. Lindberg.

Lindberg   Nem betegek?

"
Ornagy   Itt vannak nálam a doktornő jelentései.

Lindberg   Köszönöm, én tőlük szeretném hallani.

Patachich   A kondícióm elég jó.

Szentvári   Elfáradtam. Rossz a szemem.

Kopcsay   Egészséges vagyok. A családomért aggódom.

Ornagy   Csak a kérdésre válaszoljon! Elfelejtette:
mit köszönhewt nekünk?

Lindberg   Kérem, ha én betartom a játékszabályokat,
akkor azt önöktől is elvárom. Ne
beszélgessenek magyarul!... Mr. Halmányi, ön
nem beteg?

Halmányi   Nyugtatókkal élek.

Lindberg   Miért tartják fogva önöket?

Patachich   Valóban nem tudja?

Lindberg   Miért tartják fogva önöket?

Patachich   Csak.

Doktornő   Felteszi a kérdéseit, azt kérdez, amit
akar, védik a nemzetközi jogok, s miután mi
válaszoltunk; ön távozik s Angliában majd,
elegáns klubokban, mint szenzációt elmeséli.
És mi? Velünk mi lesz? Nekünk itt bent kell
maradni!

Lindberg   Miért tartják fogva, asszonyom?

Doktornő   Nem tudom.

Lindberg   (Szentvárira néz) Professzor úr?

Szentvári   Én jövök?... Nos, ha egy társadalom gyors
változáson megy át, ott megsokszorozódnak a
különös események.

Kopcsay A kérdésén korábban sokat gondolkodtam,
ma már nem. Bűnös vagyok, hazaáruláért
halálra ítélték, de kegyelmet gyakoroltak...

Halmányi (kifakad) Én válaszolok a kérdésére! Koholt
vádak alapján tartanak itt minket. Ártatlanok
vagyunk.

Doktornő Egon, ne izgassa fel magát!

Alezredes A professzor maga említette az imént, hogy
nyugtatókkal él. De mi nem mentegetőzünk.
Nézze meg a bizonyítékainkat! Ezek az iratok
itt (mutatja) az elítéltek beismerő
vallomásai.

Lindberg Kaphatok belőle másolatokat?

Alezredes Milyen célból?

Lindberg Megnézetem az aláírásokat írásszakértővel.
E vizsgálat számára kérhetnék egy-egy
aláírást is tőlük.

Alezredes Természetesen.

Halmányi Nincs értelme. Aláírásaink hitelesek.

Alezredes (feláll, győztesen) Nos, uraim, akkor
végeztünk. Megköszönjük Lindberg úr
kérdéseit, s most hagyjuk magukra az
elítélteket.

9. kép

(A börtönudvaron. Az elítéltek futnak körbe az udvaron, Szentvári kivételével. Rossz állapotban van már, görnyedten sétál egyedül. A szögesdróton túl, a szomszédos udvaron már nem sétál senki)

Ormester

Szaporán! Szaporán! Puhányok! Lusták!

Lajhárok! Gyerünk! Gyerünk! Egy-kettő-egy-

kettő! Szedje a lábát, Aczél! Patachich

fürgébben! Egy-kettő-egy-kettő! Elég!

Körbenjárás! Indulj!

(Lassan, unottan járnak körbe) Elég! Séta

indulj! (Az Őrmester átmegy a szomszédos

udvarba, megszokásból teszi, bár Mindszernty

már nincs ott)

Halmányi

Hol lehet a bíboros?

Kopcsay

Ezt én is szeretném tudni!

Patachich

Valami nekem nem stimmel!

Doktornő

Elvitték máshová?

Patachich

úgy érzem: gyengül a helyzetük.

Doktornő

Bárcsak úgy lenne!

Patachich

Egy egész ország nem ^{lehet} sokáig börtön.

10. kép

(Éjszaka a cellában. Szentvári keze lelóg az ágyról, szája nyitva. Horkolást hallunk, valaki éppen forgolódik az ágyban. Halmányi fölkel, s mosdóhoz megy, vizet iszik. Leejti a csajkáját. Kopcsay felriad)

Kopcsay   Mit csinálsz, Egon? Miért nem alszol?

Halmányi   Pszt!... Fölvered a többieket!

Kopcsay   Én?... Te szédelegsz itt éjszaka, mint egy holdkóros.

Halmányi   Hallgass már! Vizet iszom és kész!

Kopcsay   Feküdj le!

(Halmányi visszamegy az ágyához, nekimegy Szentvári kezének, felkiált.)

Halmányi   Mi ez itt?

Patachich   Egon, te kiabálsz?

Halmányi   Vizet ittam és...

Patachich   És fölvered a laktanyát?

(Valaki fölkapcsolja a villanyt, Halmányi még nagyobb kiált)

Halmányi   Szentséges isten!

Patachich   Mi az?
Halmányi   Emil!
Kopcsay   (felkel) Mi van vele?
Patachich   (Szentvári pulzusát tapintja) Emil, ne tedd
                                 ezt! (Kiront az ajtón) Segítség! Orvos!
                                 Segítség!

(Belép az őrmester és a főhadnagy. A főhadnagy meghallgatja
Szentvári mellkasát. Bólint az őrmesternek. Szentvári
holttestét pokrócba csavarják, és kiviszik a cellából.)

Patachich   Kedves drága barátom! Az isten áldjon meg!

                                 (A rádióhoz lép, mintha bekapcsolná) Itt a
Szabad Európa Rádió. Hetvennégy éves
korában, hosszú szenvedés után meghalt dr.
Szentvári Emil akadémikus, egyetemi
professzor, a Harvard és a Sorbonne
díszdoktora, a nemzetközi tudósvilág
kemelkedő személyisége. Halála indulásának
utolsó pillanatit követhetjük nyomon,
átkelését a Styx folyón. (Patachich hangját
halljuk, de látjuk megelevenedni a képeket.
Pantomim, táncjelenet, vagy bábjáték
formájában. Ködös, borongós táj, Szentvári
lép be egy csónakba, a csónakos evezni kezd)

Patachich hangja

Dr. Szentvári Emil érkezett hozzám.

Megkereste ladikomat és beállt a várakozók közé. Mindent fehérén izzónak érzett, a fehér végtelen sokasága csapott össze benne. Kékes, szürkésfehéres és pirosas és rózsaszínes fehérek, a hideg és a meleg egyre tüzesebb és izzóbb színei. Amikor sorra került, besegítettem őt a csónakba és evezni kezdtem fölfelé a folyón. Kora? - kérdeztem. Hetvennégy - felelte. Foglalkozása? Építész. Akkor az építésztelepre viszem. Adott Ön önéletrajzot? Nem. Kellene volna? Igen. Menjen le a kajütbe és írjon egyet - parancsoltam rá. Máskülönben nem vihetem oda. Indulok - felelte és leereszkedett a lakótérbe. Tollat, papírt keresett, és írni kezdett. Lassan, bizonytalanul formálta a betűket, jó időbe telt, mire elkészült a munkával. Megvolnék, Kharon, szlalt meg félénken, amikor visszatért a helyére. Helyes, mondtam, s eveztem tovább. Felolvasná nekem? - kérdeztem rövid idő múlva. Igen - felelte, és belekezdett az önéletrajzába. De nem olvasta, fejből mondta. Rá sem nézett a papírra. Az már ott a művésztelep, szakítottam félbe őt. A partnál egy ember

Patachich hangja   körvonalai rajzolódtak ki. Ahogy közeledtünk egyre kivehetőbb lett az arca. Megérkeztünk, szóltam ekkor, s kikötöttem a ladikot. Az öreg kiszállt a csónakból, botjára támaszkodott és a feléje igyekvő embert nézte. Csontváry Kosztka Tivadar vagyok - köszöntötte őt az ember. Gyere utánam! - mondta szűkszavúan, és elindultak fölfelé a meredek parton.

(újra a cellában, fényváltozás után. Patachich áll a rádiónál. Halmányi sír, folynak a könnyei. Kopcsay néz szomorúan maga elé)

Patachich   Közben elkötöttem a ladikot és ereszkeni kezdtem lefelé a folyón.

11. kép

(A börtönudvaron. Az elítéltek sétálnak az udvaron. Halmányit nem látjuk)

Ormester   Igyekezzünk! Egy-kettő!

(Halmányi érkezik, beáll a körbe)

Kopcsay   Hol voltál?

Halmányi   Eltűnt a Sztálin-kép az irodából.

Doktornő   Micsoda?

Ormester   Nem pofázik, Halmányi! Rohangál a budira,
és csak fossa a szót! Aczél, maga miért
rángatózik? Görcsei vannak?

Patachich   (halkan) Mi történt?

Halmányi   Eltűntek a falakról a Sztálin- és a
Rákosi képek. Találkoztam egy hadnaggyal is,
járált a folyosón, benézett a cellákba.
Udvariasan köszönt.

Kopcsay   Odanézzetek!

(A börtönudvar túlsó oldalán az őrnagy és a főhadnagy jelenik meg, a hadnagy kíséri őket. Katonák érkeznek, lefegyverzik az őrmestert. A hadnagy a túlsó udvarban)

Hadnagy Falhoz! Kezeket a falnak támasztani!

Patachich Nem hiszek a szememnek!

Kopcsay Csak nem fél, főhadnagy?

(Kintről gépfegyverek hangjai, robbanások)

Halmányi (a főhadnagynak) Most kapsz egy golyót a szemed közé!

Hadnagy (átjön az elítéltek közé) Nem a mi feladatunk, hogy ítélkezzünk. Dr. Patachich Tihamér, lépjen elő!

Patachich Parancs!

Hadnagy Tábournok úr lesz a parancsnok, kérem, vezesse bajtársait a fürdőbe, hozzák rendbe magukat (átadja a kulcsot) Itt a kulcs.

Elítéltek Éljen! Éljen! Köszönjük! (valaki sír, valaki csak áll dermedten és mozdulni sem mer)

Hadnagy Induljanak, kérem! Találnak egy-egy csomagot az ágyaikon. Civil ruhájuk van benne. Egy óra múlva felöltözve várjanak a folyosón! Ott várom önöket.

(Az elítéltek szinte eszelősen rohanni kezdenek az épület felé.

A hadnagy sokáig nézi őket. A fegyverropogás kintről egyre erősebb)

12. kép

(Öltözködnek a cellában. Rendkívül elegánsak)

Kopcsay   Hova vezet az első út, tábornok úr?
Patachich   Még nem tudom.
Kopcsay   Megnézzük, mit terveztünk?
Patachich   Bejárjuk az országot.
Halmányi   Befekszem abba a kórházba, amit terveztem,
                              kicsit fölerősítem magam.

(Kopogás után belép a hadnagy)

Hadnagy   Uraim... Ezt a napot is megértük. Milyen
                              elegánsak! Mehetünk, ha úgy gondolják.
Halmányi   De még mennyire!
Hadnagy   Nagy Imre miniszterelnök úr megbízottja
                              várja önöket.

(A könyvtárban, A falon a kivágott 56-os zászló. Középen emelvény, egy asztal mögött egy férfi áll, körülötte fegyveresek)

Megbízott

Köszöntöm Önöket Nagy Imre miniszterelnök úr nevében. Magyarország szabad! Önök ártatlanul szenvedtek, megaláztattak és megkínóztattak az ávó börtöneiben. Egy téveseszme bűvkörében, melynek immáron vége. A mai naptól önöket visszahelyeztük jogaikba: önök szabad, büntetlen előéletű állampolgárok. Teljes rehabilitációjukat okiratban igazoljuk. Állást, egzisztenciát biztosítunk önöknek, megélhetést és emberi életet. Miután kipihenték magukat, kérem keressenek fel minket a parlamentben, hogy a kinevezéseiket megbeszélhessük. Addig is fogadják el szerény anyagi támogatásunkat, melyet most a személyi igazolványaikkal együtt vehetnek át. Akinek a nevét szólítom, kérem, fáradjon ide.

Halmányi

(halkan) Nekem nem kell a pénzük, se az állásuk!

Kopcsay

A pénzért megdolgoztál.

Patachich (Halmányitól) Mi a terved?
Halmányi Külföldre megyek. Elég volt a rettegésből!
Patachich Várd meg mit ajánlanak!
Megbízott Dr. Hollán Eszter!

(A doktornő kimegy, átveszi a pénzt és az igazolványát. Majd megáll a könyvtár egyik sarkában)

Halmányi Mindent előlről kezdeni! Nem lesz könnyű.
Patachich Könnyebb lesz, mint itt bent maradni még.
Megbízott Dr. Halmányi Egon! (kimegy, átveszi a borítékot és az igazolványt) Dr. Patachich Tihamér! (az előzőek, kézfogás) Mintha várná önt valaki...
Patachich Engem?
Doktornő (szeretettel) Én várok, tábornok úr.

(Patachich meghatódik, szólni sem tud. Egymásba karolva váraкоznak tovább)

Megbízott Aczél György! (kimegy, aláír) Dr. Kopcsay Béla! (Kopcsay nem mozdul) Rendkívül sajnáljuk a tönténteket.
Kopcsay Engem is várnak, uram?

